

บทคัดย่อ

สังคมโลกขณะนี้ มีผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว กระทั่งกำลังจะกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุในไม่ช้า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้สูงอายุในแง่มุมต่างๆ จึงเป็นงานวิจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการเตรียมการวางแผนรองรับสถานการณ์สังคมผู้สูงอายุ โครงการวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการเดินทางและความต้องการเดินทางของผู้สูงอายุในสังคมไทย ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่มาก งานวิจัยศึกษากลุ่มผู้สูงอายุในสองพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ต่างจังหวัด และพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในพื้นที่ต่างจังหวัดนั้น สார்วจรวบรวมข้อมูลโดยการใช่วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจงต่อกลุ่มตัวอย่างและวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ส่วนในพื้นที่กรุงเทพมหานครเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์ด้วยตนเอง สถานที่พักอาศัย แหล่งชุมชน แหล่งทำกิจกรรมที่สำคัญของผู้สูงอายุ นำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติศาสตร์ ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์พอสรุปได้ว่า การเดินทางของผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างจังหวัดมีทางเลือกการเดินทางไม่หลากหลาย จำกัดอยู่ที่วิธีการเดินทางโดยใช้นานพาหนะส่วนบุคคล เช่น รถยนต์ รถกระบะ ของสมาชิกในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน ทำให้การเดินทางของผู้สูงอายุในต่างจังหวัดไม่ได้สะดวกและสบายมากนัก ประกอบกับลักษณะโครงสร้างเชิงสังคมที่คนหนุ่มสาวออกไปทำงานนอกบ้าน ปล่อยให้คนเฒ่าคนแก่อยู่บ้านเลี้ยงหลานแทนตน ผู้สูงอายุจึงไม่สามารถเดินทางได้บ่อย ในบางพื้นที่จึงมีพัฒนาการสร้างระบบขนส่งที่เกิดจากการช่วยเหลือกันเองในชุมชนให้สามารถนำพาผู้สูงอายุไปทำกิจกรรมขั้นพื้นฐานได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไปรับบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่สถานพยาบาล ในขณะที่ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีทางเลือกการเดินทางที่หลากหลายกว่าอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากเป็นเมืองหลวงของประเทศ ผู้สูงอายุในกรุงเทพจึงเดินทางได้ง่ายกว่าในต่างจังหวัด จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าความสามารถในการเดินทางของผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ผกผันกับอายุ เมื่อผู้สูงอายุมีอายุมากขึ้นจะเดินทางได้น้อยลง ต้องการเพื่อนร่วมทางไปด้วย ระยะทางที่ผู้สูงอายุเดินทางไม่แตกต่างกันระหว่างช่วงอายุต่างๆ กัน คือ ประมาณ 15 กิโลเมตร/วัน ใช้ระยะเวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง/เที่ยวไป-กลับ เมื่อคำนวณต้นทุนการเดินทางของผู้สูงอายุพบว่ามีความเฉลี่ยประมาณ 261 บาท/เที่ยวไป-กลับ หรือ 15 บาท/กิโลเมตร ผู้สูงอายุจำนวนมากบอกว่าสามารถเดินทางได้โดยพึ่งพาญาติหลาน และมีความสะดวกสบายในการเดินทางเนื่องจากใช้บริการรถยนต์ส่วนบุคคลหรือบริการแท็กซี่ อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุจำนวนมากให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าต้องการให้ภาครัฐปรับปรุงรถโดยสารสาธารณะและสาธารณูปโภคด้านการขนส่งให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ ทั้งในแง่ของลักษณะทางกายภาพให้ผู้สูงอายุเข้าถึงและใช้งานได้โดยสะดวก และในแง่บริการที่เข้าใจจิตใจและความรู้สึกของผู้สูงอายุ

Abstract

Globally, the number of elderly is so rapidly increasing that our society will soon become an aging society. The knowledge and understanding about the elderly are therefore crucial for the preparation to take on the aging society. This research project is aimed to study the behavior and travel demand characteristics of the Thai elderly which is considered to be a relatively new research arena. There are two sample groups by the study area; namely, upcountry and Bangkok. In the upcountry, we collected data by using the face-to-face interview with limited number of samples using a structured questionnaire, and then analyzed the responses qualitatively. In Bangkok, we also collected data by using the face-to-face interview with more number of samples at home, community and activity center. The analysis results showed that the travel in the upcountry does not have many alternative modes but rather limited to private vehicles such as car, pick-up truck from family members and neighbors. The public transportation is not available to the elderly. The service lacks convenience and comfort. Together with the social trend in which the elderly is usually left at home to take care of the young children on behalf of their parents; therefore, they hardly travel to anywhere. Meanwhile, the travel situation in Bangkok has more alternative modes. The elderly in Bangkok found it a lot easier to travel. The analysis results showed that the demand for travel is inversely proportional to the age. As the age increases, the trip frequency is reduced. The elderly usually requires the companion to take care of them. The average travel distance is not different across age groups. On average, the elderly travels about 15 kilometers per day or about one hour per round trip. The average travel cost is 261 baht per round trip or 15 baht per kilometer. Most surveyed elderly stated that they still can travel with the assistance from their children and felt convenient because they used the private car or taxi service. However, many elderly want the government to improve the public bus service and transportation infrastructure in terms of their physical accessibility and convenience to use. In addition, the service should care more about the mind and feeling of the elderly.